

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

12 levélre	6 firt
negyedévre	3 .

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

TARTALOM: A római jog tanulmányi rendszerünkben. Dr. Farkas Lajos, kolozsvári egyet. tanártól. — A polgári perrendtartásban szabályozott törvényes zálogjognak jogi hatályáról. Huf József, soproni ügyvédől. — Az erdei és nem erdei falopás büntetése közötti különbség. Dr. Szentkirályi Gyula, kolozsvári ügyvédől. — Emberkinzás a fővárosban. Dr. Gruber Lajostól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

A római jog céljának és helyének kérdéséhez tanulmányi rendszerünkben.

I.

A „Magyar Igazságügy“ XVI. k. II. füzetének (1881. augusztusi) élén egy értekezést olvashatni,* melynek egy része (I. 97—113. old.) szakemberek előtt különös fontossággal bír, oly kérdés megoldásával foglalkozván, mely ugy jogi tanulmányunk irányára mint jogi alkotásaink mikénti alakulására mélyen behathat.

Az értekezés teljes címe: «A római jog tanításának kérdése hazánkban és a római jog tankönyvirodalmának néhány újabb terméke, Dr. BIERMANN MIHÁLY nagyszabeni jogtanártól.» A nélkül, hogy e czimfelirat második felében jelzett részek értékéből valamit levonni akarnék, csak első részének fejtegetéséhez szólok hozzá még egyszer. Teszem ezt pedig annál szivesebben, mert szerzőjénél a római jog szeretete az annyira divatos üres ömlengéseknél nem áll meg, hanem ismeretes fáradhatatlan munkásságával azon szeretetet gyümölcözővé is törekszik tenni.

BIERMANN tanár ur értekezésében két, de egymástól el sem választható kérdést akar megoldani. Az első: mi célja van nálunk a római jog tanulmányának, a második, hogyan lehetne azt a célt legteljesebben elérni?

Lapunk szives olvasói talán még fognak emlékezni, hogy ezelőtt már csaknem két évvel, 1879. elején, a jogi oktatás némely hiányainak javítása céljából tartott enquete alkalmával, a római jog jelentőségéről akkor általánosabban nyilatkozott felfogás ellen felszólalva (a *Jogt. Közlöny* az évi 5. és 6-ik számaiban: A római jog célja és helye tanulmányi rendszerünkben), rámutattam a közönségesebben elterjedt felfogásban rejlő tévedésre, s világosan kimondtam, hogy «nekünk a rómaiaktól, már a megelőző történeti fejlődés következtében sem kell többé azt megtanulni, mi a jog, akár önmagában, akár egyes vonatkozásaiban véve; hanem igenis, nagy szükségünk van azt megtanulni, vagy helyesebben szólva, eltanulni: hogyan találták meg ők azt, a mi jog, és hogyan alkalmazták az egyszer megtaláltat a foly-

tonos módosulásokban nyilatkozó viszonyokra a nélkül, hogy a réginek minduntalan halomra döntésével a népnek a jog állandóságába vetett hitét törvényhozási gyakorlatok minden lépten-nyomon zavarták volna.“ Kimutattam azt, hogy csak ezen felfogás mellett képzelhető egy valóban termékeny viszony nemzetiesnek lenni kellető jogunk és a római között, s kaphatja meg a római jog tanulmánya maga is igazi lendületét, és végre ezen felfogásom természetes következményeként hozzá tettem azt is, hogy én nem a törvényhozást vagy épen a praxist, hanem kiválóan az *iskolát* tartom a római jog tanulmányából eredhető amaz üdvös hatást közvetíthető tényezőnek. Ezen alpnézetemhez képest tettem is azután a kérdést így fel: vajon a most fenálló tanulmányi rendszer, ha továbbra is fen fogna tartatni, várhatjuk-e az iskolától ama sikert? Azt feleltem: *nem*, és pedig azért, mivel, a mint a többi között felhoztam, már a római jognak tanulmányánál iskoláinkban szokásos módozat, különösen annak u. n. *Institutiók* és *Pandekták* szerint való szétszakítása, mint olyan, mely részben csakis a római jognak mai jelentősége, részben magának a római jognak természete és hazai jogunkhoz való viszonya felől fenforgó tévedés következménye, sem mozdíthatja elő óhajtott célunknak elérhetését.

Nézetem ellen akkor ellenmondás nem merült fel; hanem igenis, az enquete egyik kiváló tagja, HOFFMANN PÁL mondá annak helyes voltát megerősítőleg és rám nézve annyira megtisztelőleg: «Örömömrre szolgált épen tegnap olvasni t. collegámnak, a római jog tanárának a kolozsvári egyetemen, e tárgyban nyilvánított nézeteit, melyek az enyéimmel teljesen megegyeznek.» (I. az enquete tárgyalásairól a miniszterium által közrebocsátott gyorsírói feljegyzések I. füz. 62. old.).

Ezen felfogásunk ellen kel most sikra B. tanár ur fenebb említett értekezésében, kijelentvén, hogy azt nemcsak nem helyeselheti, hanem épen károsnak is tartja; idézvén a még 1877-ik tanév végén a közoktatási miniszteriumhoz öt évi működéséről tett jelentéséből egy pár szót.

Meg kell azonban mindjárt jegyeznem, hogy B. kifogása alapján véve, előttem legalább nem egészen világos; mert mint alább olvashatni, B. többször a római jognak csakis azon jelentőséget tulajdonítja mint én; az, amitől ő egyéb hasznot is vár és a mit a «Pandekták» alatt ért, nyilván *nem római jog* lévén. S csakis ennek róhatjuk fel, hogy ő a kérdést így teszi fel: «kell-e majd a várva-várt polgári törvénykönyv életbe lépte után jogi tanulmányi rendszerünkön, kivált a római jog tanítása tekintetében, erősen változtatnunk?» a mit azután közelebbről még így akar érteni: «nem kell-e magánjogi törvénykönyvünk elkészülte után a római jog helyett (?) ezt választani a magánjogi tanulmány alapjának s ehhez képest . . . kihagyni (?) a római jogot a kötelező tantárgyak sorából? . . .» (97. old). Akár első, akár utóbbi alakjában a kérdést ma ily módon azt vélem csak Németországban lehetne talán feltenni, de nem ránk vonatkozólag, kiknek állapotunk a németekével csak

* A szünet alatt Kolozsvárról távol lévén, én csak most olvasham.

annyiban analog, hogy a polgári törvénykönyv ott is készüléfelben van. De különben is nagyon szükre van az szabva, mert abban a római jognak csak egy részéről, a magánjogról, van szó.

Hogy a «pandekták» alatt ő már nem a római jogot érti, ezt értekezése folyamában többször kiemeli; így a többi közt különösen, a 110. oldalon: «... azon jog, mely az európai nemzetek újabb törvénykönyveibe bevétellett és mely polgárjogi codexünk forrása is lesz, nem a klasszikus római juristák joga, nem a justiniani gyűjteményekben feljegyzett jog, hanem a közép (?) és ujkori elmélet és gyakorlat által megifjított, átalakított jog.» Fenebb tett általános megjegyzésem első részének valósága mellett pedig szól a többi közt az a mit a 105. oldalon mond: «Minthogy a római jognak nálunk alaki érvénye nincs és nem is volt, azon előnyös helyzetben vagyunk, hogy azt *kizárólag képzési eszköznek tekinthetjük.*» Ezek olvasásán méltán kérdezhetni, hogy lehet, hogy B. minket mégis ellenfeleinek nyilvánított? Erre én legalább más feleletet adni valóban nem tudnék, mint csak azt, hogy talán utaink a cél felé eltérők; de habár igaz, hogy több ut visz Rómába, e kérdésnél is mégis csak azt hiszem, a mit már DONELLUS is tartott, hogy a legjobb mód az marad, a mely a dolgot valódi alakjában és mivolta szerint megismertetni elég alkalmas. Miután pedig a miéink egymástól csakugyan különböznek és pedig lényegesen, mindkettőnknek igaza tehát nem lehet: megkísérlem az enyémmek igazolását, a mennyiben ezt, az ismétlésektől tartózkodva, fenebb idézett, de B. által mellőzött, első értekezésem mellett még szükségesnek vélem. De ezen felül nagyon meg fogja könnyíteni nézeteink eltéréseinek megértését, ha mindjárt itt jelzem azt is, hogy B. felfogása a positiv jog és a jogtudomány egymáshoz viszonya felől, egyáltalában nem olyan, hogy azt magam részéről követhetni vélném.

II.

B. ur értekezésében igen helyesen először azt vizsgálja, milyen viszony volt eddig hazai jogunk és a római között. Eredményében tökéletesen egyetértek vele, hogy nincs igazuk azon íróinknak, köztük különben nagyérdemű WENZEL-ünknek «hogy a magyar jog fejlődésének iránya kezdetől fogva a római jog alkalmaztatásának gyakorlati tért nem engedett soha» (Magy. és erd. magánjog rendsz. I. 87. §.); nincs pedig igazuk azért, mert a régi magyar jogtudomány sokkal inkább volt tudomány, semhogy gyakorlati ne volt volna, és mert az idegenkedés más népek institúciói iránt nálunk inkább csak abból állott és áll ma is, hogy a magyar nép egészséges nemzeties érzékénél fogva nagy egészében, a nemzeti öntudat ébrentartása céljából elutasított minden oly intézményt, a mi nyíltan bevallott idegen jelleggel tört rá. Különbén Verbőczink ismert nyilatkozatától (II. 6.), hogy az országnak majd minden joga a pápai és császári (római) jog forrásaiból vette kezdetét, eltekintve, egyszerűen hazud vala egy másik a korbeltiszteletreméltó írónk, DECIUS BAROVIVS, midőn munkája előszavában azt mondja: «Quamvis (enim) multa sint in jure Romano, quae apud nos nullum usum habeant: tamen dubium non est, quin quid-quid bonarum, rectorum, salutariumve legum Decreta Ungarica habent, id omne ex jure Romano transsumptum sit...» Igaz marad az is, hogy a római és hazai jogunk között az élet és törvényhozás által létesített összefüggés valami nagyon termékenynek sem nevezhető, de hogy ennek oka, mint már fenebb említett értekezésemben érintém, csak abban keresendő, «hogy a hol a nemzet figyelmét és erejét folyton annak egészét közvetlen érintő kérdések foglalkoztatják; a hol a nemzetnek gazdasági élete még csak

a mezőiparban lüktet, s a magán forgalom viszonyai annyira egyszerűek, hogy egy pár a földbirtokra vonatkozó intézményen kívül többre szükség nincs: ott a magánjog parlagon marad.» Azt is irtam azon alkalommal, «hogy a jog megőrizheti nemzeties jellegét a nélkül, hogy ezért elzárkózni kellene oly vívmányok elől, melyek az alkalmazásukra belsőleg már teljesen elkészült állapotokra kellő óvatossággal átvive, nemcsak hasonulási, hanem fejlesztő tulajdonságot is bizonyítottak,» s ennél fogva lehetségesnek tartom B. azon reményének teljesülését, hogy: «az új polgári törvénykönyv alkotásával a római jog birtokát magunk számára is sokkal nagyobb mértékben fogjuk biztosítani.» De ezen találkozási pontokon túl már szétváltnak utaink, a mit már az is mutat, hogy B. értekezése folyamában többször jön önmagával az olvasó által könnyen kivehető ellenmondásba.

Hogy kérdésünknek B. által adott tartalmához tarttam magamat, kimutatom mindjárt azt, hogyan fogja ő fel a magánjognak positiv természetét és különösen a jogfejlődés nagy processusában annak funkcióját. Indirecte általa a római jognak tulajdonított jelentőségéből, directe pedig értekezésének 103. oldalán előforduló mindjárt idézendő helyéből, ezt azt hiszem elég világosan ki fogjuk vehetni.

III.

Mint már fentebb idéztem, B. azt a kérdést teszi fel, hogy a polgári törvénykönyvünk elkészülte után kell-e a római jog helyett ezt választani a magánjogi tanulmány alapjául? És erre ő *nem*-mel felel, mert: «a ki tételes jogot ad elő, ha mellőzi is a kivált nálunk még kedvelt gépies exegetikus módszert és tárgyát önállóan a leghelyesebbnek ismert tudományos rendszer szerint fogja tárgyalni, minden irányban kötve van az adott anyaghoz, az ott használt fogalomhatározásokhoz, bármily hiányosak, gyengék is azok, feladata az levén, hogy hallgatóit az alkalmazandó tételes joggal minél teljesebben és jobban megismertesse; a tudományos érdek nélküli, merőben esetleges rendelkezéseket épen úgy tárgyalnia kell, mint az általános elveken nyugvó legtanulságosabb szabványokat: viszont alig fog kiterjeszkedhetni a törvénykönyvben mellőzött bármily fontos kérdésekre; végre még a tudományos segéd-szerek kiválasztásában is, különösen a törvénykönyv alkotását követő első időben, míg hasznavehető új irodalom keletkezett.» (103.) Ebben azt hiszem meg van minden mondva. De B. ezen nézete úgy vélném, csak a következő feltevések valóságán állhatna meg:

a) Valamely jogban, itt a polgári vagy magánjogban, a *positiv* tulajdonság a tudományt vagy egészen magához férhetetlenné teszi, vagy legalább is megbénítja. Az előző időknek positiv jogtétellé vált eredményei iners materiává válnak, s ha valakit szerencsétlen sorsa egy ilyen positiv jogi szaknak tanárává tett, az mondjon le minden reményről arra nézve, hogy abból az anyagból «még a leghelyesebbnek ismert tudományos rendszer» alkalmazásával is valami tudományt és nemcsak hasznos tudnivalót foghatna kisajtolni.

b) A készülöben levő új polgári törvénykönyv messze elmarad B. azon szép reményétől, hogy «alkotásával az egész világ tudományát és törvényhozását termékenyítő római jog birtokát magunk számára az eddiginél sokkal nagyobb mérvben fogjuk biztosítani,» különösen pedig kimarad belőle a német pandekták tartalma: «a századok folyamában törvényhozás és gyakorlat által megifjított római jog.»

E feltételekre azt hiszem legkevésbé B. gondolhatott, kinek eddigi irodalmi működése, a mennyire

ismerem, épen a positiv jog kifejtésére irányult. S pedig nagyon szívesen venném, ha valaki meggyőzne a felől, hogy fenebb idézett helye más praemissákra is visszavezethető. Egyébiránt mentségül szolgálhat az, hogy nálunk az újabb positiv jogi irodalom, csekély kivétellel, csakugyan oly siralmas képet nyújt, s az u. n. szerzők szeretik saját tehetetlenségüket az oly fajta positivitás köpenye alá rejtteni. Mily egészen más színben tűnik ez fel a római jog és jogtudomány fejlődésében! Az előző állapotok folytán kifejlődött jogszabály a feljegyzés által igaz hogy bizonyos mérvben a megkötöttség állapotába jutott; de azért nem lett mumiává; az írás, a betű a törvény tételében benne foglalt eszmének alárendelve volt: nem egyéb a gondolat kifejtésére szolgáló eszköznél, melynek épen tökéletlen volta és a kielégítést követelő szükség teremt meg a közélettel haladó és mindig csak erre tekintő, tehát igazi jogtudományt. A jog és jogtudomány közt eme természetes viszony a római jogászok művéből kézzelfoghatólag ki is vehető. POMPONIUS rövid megjegyzése, hogy a XII táblás törvény megalkotásával az interpretatio és disputatio természeti szükségszerűséggel — «ut naturaliter evenire solet» következett be, nemcsak a jogtudomány történetéből van merítve és fogja benne mindenhol állandó igazolását is találni, hanem egyuttal a jog természetének tiszta felismerését fejezi ki. Interpretatio nélkül, mint ULPIANUS mondja, a jogot nem is lehet biztosan alkalmazni: «Quamvis sit manifestissimum edictum praetoris attamen non est negligenda interpretatio eius.» S pedig ki kételkedhetik a felől, hogy épen az alkalmazásban nyilatkozik a jog eszméje és ereje: a holt betű benne elevenedik fel. S vajon van-e ezen kívül más célja a jogtudománynak?

Hogy a törvényhozó gondolatát, akaratát megérthessük és az előttünk fekvő esetre átvive ebben neki életet adjunk az első feltétel, hogy azt előbb önmagunkba tudjuk felvenni. «Scire leges — mondja CELSUS — non hoc est verba earum tenere, sed vim ac potestatem.» A törvényhozó akaratának bennünk ezen kifejlődése, megismerése tarthat csak számot interpretatio nevezetre. Jól tudom én, hogy voltak és vannak olyanok, a kik csak a homályos helyekre akarják szorítani az interpretatiót. De ez a dolog természetével soha sem fog összeegyeztethető lenni, s csak a positiv jogtudomány hanyatlását fogja előidézni. Mert a szavak homályossága vagy tisztasága ama szellemi tevékenységen csak mennyiségi, de nem minőségi változást okozhat, vagy közönségesebben szólva: minél homályosabbak valamely jogtétel szavai vagy az alattuk rejlő akarat, természetesen annál nagyobb és sürgősebb lesz a magyarázat feladata; de azért e nehézségek nem lesznek a magyarázat céljaivá, hanem maradnak a mik: a célhoz való jutás, a jogtételben foglalt gondolat magunkba való felvehetését nehezítő akadályok. Azon nézet helyesége szükségképen feltételezné azt, hogy az interpretatio a jog kifejezési módjainak, különösen a nyelvnek tökéletesülével, egyenlő arányban fogna veszíteni jelentőségéből: holott a jogtudomány eddigi története épen az ellenkezőt, az interpretationak a fejlődéssel lépést tartó tökélesedését, a rómaiaknál egész művészetté emelkedését bizonyítja. A magyarázat ama korlátozásával, mint SAVIGNY szépen mondja, «eltűnne a magyarázat legnemesebb és legtermékenyebb alkalmazása, mely arra tör, hogy a nem homályos helyek tartalmának egész gazdagságát feltárja.» Azon hitben is élek, hogy magyar civilisztikai tudományunk régi sanyalódása csakis a polgári törvényköny megalkotásával fog ismét jobbra fordulni, s szabadul meg a magyar magánjog azon ter-

mészetellenes inferioritásából, a melybe az osztr. polgári törvénykönyv betolakodása, s részben épen az u. n. pandekták becse felől lábrakapott hiedelem következtében jutott; és fogunk kapni oly műveket, milyen a FRANK-é volt, a melyek positiv alappal bírván, elméleteikben is ott lesz majd jogosultságuk és tökéletesedhetőségük nélkülözhetetlen eleme, a jogtudományt megtermékenyítő: *élő jogeszmé*. Ha nem az interpretatio volna a jogtudomány; ha nemcsak a positiv joganyag képezne ennek természetes substratumát s adna a tudománynak olyan lendületet, a melyben maga is emelkedését találja: akkor a római jogfejlést nem ismerjük még; mert nincs semmi adatunk arról, hogy a római jogászok kezében egy olyan a positiv jogismeret körén kívül álló, valódi jogtudományt rejtegető pandekta lett volna, a milyennek feltétlen létezésétől B. a mai civilisztikai tudományt függővé teszi.

Igy fogván fel törvénykönyvünk és jogtudományunk egymásra való vonatkozását, természetesen egészen más feladatot tulajdonítok a magyar polgári törvénykönyv tanszékének is, mint a minőt annak fenebbi idézete szerint B. jelöl ki. És ennél fogva másképp is fogok azon kérdésre felelni: vajon a magyar törvénykönyv életbelépésével a civilisztikai jogi tanulmány alapját a magyar jog kell-e hogy képezze vagy nem? Azt, a mint láttuk, B. is elismeri, hogy sem a classikus, sem a justinianusi gyűjteményekben foglalt anyag modern magánjogi intézményeink alapjaiként fel nem vehető. Ezért is menekül irónk a külön pandekta-collegiumokhoz. De hát kérdelem: vajon, ha mégis teljesülne B. reménye és új törvénykönyvünk a mai tudomány eredményeit magába felveszi, s különösen óvakodni fog «a hiányos és gyenge fogalomhatározásoktól, merőben esetleges intézkedésektől,» lehet-e majd a jus civile tanárának a tudomány ama vívmányai előtt szemet hunyni? Nézetem szerint ez csak akkor történhet, ha a tanár feladatának öntudatával egyáltalában nem bírna, ha előadásai a törvénykönyv külső oldalainak, felosztásai és betűinek határain túl nem menne; s különösen, ha még továbbra is azzal hitegetnök hallgatóinkat: hogy az, a mire törekedniök kell, a jog értékesebb része, az igazi és való, vagy mint nevezni szokták, a jog bölcséleti eleme abból nemcsak hiányzik, hanem mint B. előre láthatni véli, ezzel ellenkezőt fog szükségképpen tartalmazni. Mert különben ha az ellenkező álland, szeretném tudni, mi marad azon pandekta-collegiumnak, melynek tárgyát nem a római, hanem a «sokkal későbbi, részben csak a legújabb kori tudomány abstractiói» képezik? Vajon B. felfogása mellett lehetne-e kilátásunk arra, hogy magánjogi törvénykönyvünk az iskola által segítve teljesíthetni fogja ugy mint például az új büntetőtörvénykönyvnél már is érezhetni, azon nemes funkcióját, hogy a közéletben ma annyira nélkülözött jogi műveltségre ébresztőleg és egyuttal a nemzetes egységes jogi öntudat kifejlődésénél közreműködőleg és fentartólag hasson?

Persze, hogy én legalább, a polgári törvénykönyv tanárától nem követelném meg, hogy a törvénykönyv minden §-át egy collegiumban kimerítse; hanem főcollegiumát véve, teljesen elégnék tartanám, ha a törvénykönyv tudományát és nem «isméjét» közvetíti, a mi az eddigi tapasztalás szerint ugy sem sikerült még sehol. Megkivánnám, hogy egyes intézményeinek külön előadásokba vonása által betekintést nyújtson a tanulóknak a törvénykönyv szerve működésébe és hogy fejtegetésében kiváló gondot fordítson arra is, hogy a methodus előnye a tanuló által azonnal kivehető legyen. É tekintetben is azt tapasztaltam, hogy a római joggal foglalkozó tanár nemcsak hogy nem «szerencsésebb», mint

ismét B. véli, hanem hasonlíthatlanul nehezebb helyzetben van és kevesebb sikerre számíthat, ami igen könnyen is érthető, ha meggondolja valaki, hogy az a római jog egy kihalt és ránk nézve egészen idegen világ joga. Vagy vajon a német tanár u. n. római jogi practikuma nem főleg azért van, hogy a gyakorlati élettel érintkeztetve ama hulla részeit, mintegy galvanikus mozgásait idézi elő?

Az itt kitűzött feladatot egy ember, főleg az első időben és épen nálunk, persze hogy nehezen fogná egész terjedelmében megoldhatni. De én azt is hiszem, hogy közoktatási kormányunk addig már maga is be fogja látni, hogy jogi iskoláink mai oekonomiájának parcelláris rendszere épen úgy nyűgözi a tanuló haladását, mint a mily fényűzés az állam pénzerejéhez képest; és ennek következtében a tanszakok természetének megfelelőbben fogja a tanszékeket is ellátni. Hogy ez új kiadással nem fog semmi esetre járni, jogi intézeteink jelen személyzetét és munka-körét véve, biztosan merem állítani.

IV.

De hát ha a civilistikai tudományos kiképzés alapjául az új magyar polgári törvénykönyvet fogjuk venni, mi lesz akkor a római jogból? Nem lesz-e más sorsa, mint hogy egyenesen kihagyatik a kötelező tantárgyak sorából, mint ezt ismét B. képzei? Erre a kérdésre azt hiszem, első felszólalásomban elég világosan feleltem, s azért annak ismétlésével nem is terhelem az olvasó figyelmét, és pedig annál kevésbé, mert most is meg vagyok győződve, hogy *épen csak akkor*, ha a római jog tanulmányi rendszerünkben az általam ott kijelölt természetes helyét fogja megkapni és rá az ajánlatba hoztam módszer egész terjedelmében alkalmaztatik, főleg az enyémnél kitünőbb erők által fog annak tanulmánya igazi és tartós lendületet nyerni. Ezen utóbbi tekintetben nézetem helyes volta mellett nem is tudnék jobb bizonyítékot felhozni B. institutionális és pandekta-programmjánál (l. 106. s. k. 1.). Németország sok kitünősége belátta már a B. által védett módnak további tarthatatlanságát, a minek bizonyításául én is épen Windscheidra

hivatkozom, ki kitünő tankönyve III. kötetének előszavában a birod. polg. törvénykönyv elkészülte után következő időre jósolja, hogy a római jog tankönyvei egészen más alakot fognak kapni: «Die Lehrbücher des römischen Rechts werden dann eine andere Gestalt haben.»

Egyébiránt megjegyzem azt is, hogy habár a dogmatikus tárgyalási módot a római jog egészére alkalmazva az anyag és cél természeténél fogva eltévesztettnek is tartom, mindemellett nem egyáltalában mellőzendőnek. Lehet, sőt kell is részben azt, a mit B. pl. a 108. oldalon mond, tenni, csak hogy én ezt külön előadásokban és forrás-exegesissel kapcsolatosan tarom célirányosnak.

Persze, hogy az én felfogásomnak teljes érvényesíthetése a római jog tanulmányánál egészen más segédeszközt tételez fel a tanuló részére, mint a milyen a nálunk csodálatosan kedvelt Marezoll-féle compendium. S leginkább magam érzem, hogy előadásaimnak az utóbbi években már ez irányban való határozottabb tartása és pl. Kuntze, Pernice vagy Padelletti hasonló célra törő kézikönyvei mily távol vannak még attól, hogy ezt az eszközt a tanulóknak kezébe adhatnók.* De vajon azért mert egyéni erőink az igaznak felismert eszme megvalósítására elégtelenek, szabad-e magát az eszmét is elejteni és mert a csalódás könnyebb, folyton a célra épen nem vezető tévutakon pazarolni a bármily jelentéktelen erőt is? Oly munkát, melyet a római jog jövő célja követel, egy ember a legnagyobb lelkesedéssel és szívós munkaképességgel sem fog soha elvégezhetni; s vigasztalásul kell hogy vegye, a mit a dicső Savigny mondott, hogy habár az egyes művek épen olyan mulandók mint az ember látható alakjában, de elmulhatatlan az egyesek életkorával folyton haladó eszme, mely mindnyájunkat, kik komolyan és szeretettel dolgozunk, egy nagy és maradandó közönségben egyesít, a melyben minden a még olyan jelentéktelen adalék is tartós életre talál.

Dr. Farkas Lajos,
egyet. tanár.

* Épen módszerem helyes voltának megkísérlését céloztam részben múlt évben a római rabszolgaságról írt értekezésemben. Közzölve van az „Erdélyi Múzeum” 1880. 1., 4. és 5. számaiban.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A polgári perrendtartásban szabályozott törvényes zálogjognak jogi hatályáról.

A „Jogtudományi Közlöny” f. é. 32. számában «A törvényes zálogjog értelmezésére felsőbb bíróságainknál» czim alatt egy jogeset adatik elő, melyben a legfőbb ítélőszék egybehangzólag a kir. ítélő táblával kimondotta: miszerint a bérbeadót a polgári perrendtartás 362. §-a szerint illető törvényes zálogjog azon hitelezők zálogjogát nem előzi meg, kik az ingókat előbb bíróilag foglaltatták le, mielőtt azok a bérbeadónak házába vitettek; s ezen határozatát azzal indokolta, hogy a már előbb szerzett zálogjog jogi hatálya nem gyengíthetetik a később keletkezett törvényes zálogjog által.

Ezen jogeset annál érdekesebb, mivel ily és hasonló ugyszólván naponta fordul a joggyakorlat terén elő s mivel e tekintetben a polgári perrendtartás nem eléggé szabatosan rendelkezik, magánjogi intézkedés pedig nálunk épen hiányzik, végre a legfőbb ítélőszék egyenlő viszonyok közt a fentidézett döntvénynyel ellenkezőleg is határozott.

Szerény nézetem szerint helytelenül határozott a legf. ítélőszék a fent előadott döntvényben és ellenkezik is a törvényes zálogjog jogi hatályának a polgári perrendtartás 362. §-ában kimondott azon félre nem magyarázható rendszabály-

lyal, hogy a bérleti követelések minden más követelést feltétlenül megelőzzenek.

Megkísérlendem kimutatni, hogy a törvényes zálogjog az invecita et illatákra szerzett bírói zálogjoggal nem is jöhet összeütközésbe, és hogy ezen oknál fogva a törvényhozó a polgári perrendtartás 362. §-ának alkotása alkalmával *csak* olyan zálogjogra lehetett tekintettel, mely a törvényes zálogjog keletkezése előtt szerzetett.

A törvényes zálogjog a törvény erejénél fogva létezővé válik, mihelyt a törvény által annak megszerzésére felállított feltétel beállott, vagy más szóval, a törvényes zálogjog abban a pillanatban létrejön, a melyben az ingók a lakba bevitettek. A bírói zálogjog ellenben csak az ingók bíróilag történt összeírása által szerzetetik. Tényleg lehetetlen tehát, hogy az invecita et illatákra a bírói és a törvényes zálogjog egyidejűleg, — annál inkább lehetetlen hogy a bírói zálogjog a törvényest megelőzőleg megszerzettetessék. Véleményem helyességét egy példával akarom kimutatni; tegyük fel: a végrehajtó foganatosítja a végrehajtást a lakház előtt épen akkor, mikor az ingók a lakba bevitetnek. Ezen esetben csak azon alternativa képzelhető, t. i. vagy a végrehajtó összeírja az ingókat azoknak a bérlemény területére történt közvetlen beszállítása előtt, s akkor a bírói